

Pareltjes

infoblad van het Archief- en Documentatiecentrum Rossum
(onder auspiciën van de Dorpsraad van Rossum)

nummer 8, oktober 2021

De rijke geschiedenis van het dorp Rossum

Het Archief- en DocumentatieCentrum vraagt aandacht voor de historie van Rossum. Veel Rossummers blijken daar belangstelling voor te hebben. Maar veel is in de loop van de jaren verloren gegaan. Er zijn natuurlijk in de loop van de jaren veel kiekjes gemaakt, van het dorp, van familieleden, van feesten, van plaatselijke gebeurtenissen, enz. Maar veel van dit voor het dorp belangrijke materiaal is in de loop van de tijd verdwenen. Nabestaanden van overleden Rossummers gooiden soms foto's en documenten weg omdat zij er de betekenis niet van inzagen. 'Wat zonde', zeggen de leden van het Archief- en DokumentatieCentrum dan. 'Want veel van wat verloren is gegaan, heeft waarde voor de geschiedenis van het dorp.' Wat weg is, is immers voor altijd verloren. Laten we dat bewaren, was de gedachte, en het beschikbaar stellen voor latere generaties. Daarom vragen we: Wie heeft er oude foto's? En wil je die afstaan aan het Archief- en DocumentatieCentrum van Rossum? Zo u iets heeft, soms uit een erfenis, vragen we u een van de volgende leden van het Centrum te bellen: Jelmer aan den Toorn (06 55702427), Hans ter Heege (661586), Henk Wijgerse (661657) of Pierre de Visser uit Engelen. Een van hen komt dan bij u thuis langs om het een en ander met u te bespreken.

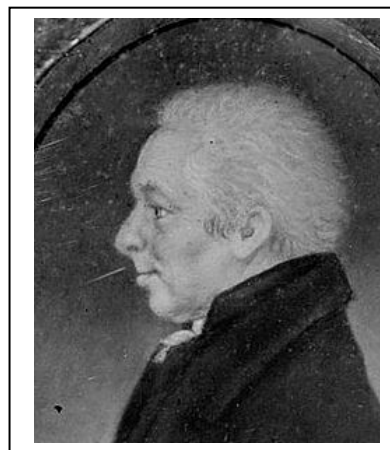
Lijst van burgemeesters van Rossum in de 19e eeuw

In de internet-encyclopedie Wikipedia is een lijst met burgemeesters van Rossum te vinden. Die lijst ziet er voor de 19e eeuw zo uit:

- Chrétien van Veltdriel, van 1810 tot 1817
- Jasper Ganderheijden, van 1818 tot 1829
- Dirk Jan van der Kaaij, van 1829 tot 1852
- James Enslie, van 1852 tot 1882
- Gijsbert Gijsbertse van der Kaaij, van 1882 tot 1889
- Maurits van Randwijck, van 1889 tot 1932

Jasper Ganderheijden, burgemeester van Rossum van 1818 tot 1829

Op 27 april 1755 krijgen Andreas Ganderheijden en Helena Damen afkomstig uit Zaltbommel, maar inmiddels in Rossum wonend, een zoon, die zij Jasper noemen. Ze laten Jasper in de hervormde kerk in Rossum dopen. Jasper Ganderheijden wordt later in Rossum een belangrijk man. Hij is van 1818 tot 1829 burgemeester van Rossum, maar ook oefent ook het ambt van notaris en van rentmeester van Otto baron van Randwijck, Heer van Rossum, uit. Hij was tevens dijkgraaf en president Heemraad in de Hoge Dijkstoel van de Bommelerwaard. Ganderheijden komt in veel notariële akten uit die tijd voor. Hij verpachtte land, verkocht hout en andere bezittingen, enz., veelal in opdracht van het Manhuisfonds of van de 'geestelijke beurs'. Hij trouwde in Rossum met Petronella Adriana Mauritsz. Ganderheijden overleed kort voor zijn 74e verjaardag.

Cholera-besmettingen met dodelijke afloop in Rossum

Begin september van het jaar 1867 wordt de Rossumse huisarts dokter Braam gevraagd om even te komen kijken naar twee patiënten in het gezin van Hendrikus van der Zalm. Al gauw ziet hij dat de situatie daar zeer ernstig is: de patiënten hebben de zeer besmettelijke ziekte cholera. Cholera wordt vooral verspreid door besmet water, niet alleen door het drinken ervan, maar bijvoorbeeld ook door het afspoelen van groente en fruit met besmet water. Open water kan besmet raken door poep en afval. Symptomen van deze ziekte zijn misselijkheid en hevige buikpijnen, alsmede ernstige vormen van diaree. Patiënten kunnen door uitdroging binnen 24 uur aan de ziekte overlijden. Braam besluit direct het gemeentebestuur over de kwestie te informeren. Hij vindt dat er zo spoedig mogelijk drastische maatregelen moeten worden genomen om verdere verspreiding van de ziekte te voorkomen. Meer hygiëne is nodig, niet alleen in het gezin van Van der Zalm, maar in het gehele dorp. Burgemeester James Enslie komt dan ook direct in actie.

Rond 1850 werd ontdekt dat vervuild water de oorzaak van cholera-epidemieën was. Wat dat betreft zou er nog wel wat aan de hygiëne kunnen worden verbeterd. De ziekte maakte in Nederland nog kort voor de gemelde besmetting in Rossum, in 1866, landelijk meer dan 20 000 slachtoffers. In Amsterdam probeerde men de inwoners op het hart te drukken meer hygiëne in acht te nemen. Een speciaal opgerichte commissie waarschuwde de bevolking voor het gebrek aan hygiëne.

De gemeente Rossum legt beslag op de matras en het beddengoed waarop de zieken hebben gelegen. De dorpsveldwachter, Antonie Nieuwenhuizen, krijgt opdracht het beddengoed op te halen. Het zal worden vernietigd. Hij mag het gezin daarvoor een vergoeding van f 50,- uit de gemeentekas betalen. Dat deze maatregel niet voldoende is om het probleem van de uitbraak van cholera-epidemieën te voorkomen, zal duidelijk zijn. Het was in die tijd gebruikelijk de poep-tonnen met paard en wagen bij de gezinnen op te halen. Dat kan natuurlijk niet van de een op de andere dag veranderd worden.

Landelijk gaf de uitbraak van de epidemie aanleiding om overal in het land riolering aan te

Wie van onze dorpsgenoten kan iets zeggen over de aanleg van een rioolstelsel of over de aanleg van de waterleiding in Rossum? Waar lagen de rioolpijpen?

CHOLERA-COMMISSIE.

De *Cholera-Commissie* waarschuwt nogmaals met nadruk tegen het gebruik van

**ONRIJPE VRUCHTEN,
PRUIMEN,
KOMKOMMERS,
MELOENEN,
GARNALEN.**

OUDERS behooren zorg te dragen dat hunne *kinderen* zich niet in 't geheim *vruchten* verschaffen.

Voor *goed Drinkwater* behoort steeds gezorgd te worden, als zoodanig wordt

DUINWATER

aanbevolen.

AMSTERDAM, 24 Julij 1866.

Namens de CHOLERA-COMMISSIE.

G. A. N. ALLEBÉ, Voorzitter.

A. ROLAND HOLST, 2e Secretaris.

Te Amsterdam, ter STADS-DRUKKERIJ, in de No.

leggen. Daardoor zou de situatie van het legen van poep-emmers tot het verleden behoren en er zou een wezenlijk stap kunnen worden gezet naar de noodzaak tot meer hygiëne in het dagelijkse leven. Daarnaast zou ook de aanleg van een waterleiding natuurlijk van groot belang voor de volksgezondheid zijn. Maar zover was men in 1867 nog niet.

Dit verhaal heeft een droevig einde. Op 3 september 1867 heeft de vader van het overleden kind de droeve plicht het overlijden van zijn zoon Arie, 1 jaar en 3 maanden oud, bij de gemeente aan te geven. Vader Hendrik van der Zalm is dan 29 jaar en arbeider van beroep. Het is ronduit wrang in de akten te moeten lezen dat hij op dezelfde dag ook het overlijden van zijn vrouw, Jantje van Maren, geboren in Opijnen, aangeeft.

